

MAGYARORSZÁG ÉS
A KÉRESZTES HADJÁRATOK

Semmel Tünde

Bevezetés

A Kis-Ázsiát, Szíriát és Palesztinát elfoglaló szeldzsuk-törökök és a Balkánon támadó besenyők ellen a bizánci császár segítséget kért a nyugati uralkodóktól, elsősorban II. Orbán pápától. Ezek az események voltak az első kereszties hadjárat megindításának előzményei. 1095. november 27-én a Clermont-ban tartott egyházi zsinaton II. Orbán pápa meghirdeti a kereszties háborút.

A Magyar Királyság a clermonti zsinat idején társadalmilag, kulturálisan és politikailag még nem állt készen arra, hogy aktívan reagáljon II. Orbán pápa felhívására. A XI. század második fele Magyarországon a kereszténység megszilárdulásának kora, azonban az a keresztény tudat, ami a nyugatiak gondolkodását áthatotta, a kereszténység fiatal volta miatt Magyarországon még nem volt. Ezen kívül nem voltak meg azok a feltételek, amelyek Nyugat-Európában meghatározó szerepet játszottak a kereszties hadjárat ideájának elterjedésében. Magyarországon a feudális fejlődés évszázadokkal később indult meg Nyugat-Európaéhoz képest. A Magyar Királyságban volt elég föld, sőt az ország munkaerőhiánnyal küzdött. A földbirtok öröklésének szokásai is különböztek, hiszen Magyarországon nem az elsőszülött fiú örökölt, hanem a család (a nemzetség). Ezért Magyarországon ismeretlen volt a föld nélküli lovagok csoportja, amely jelentős helyet foglalt el a kereszties hadak soraiban. A városi fejlődés alacsony szintje sem igényelte azt, hogy kereskedelmi-gazdasági érdekekből városi erők kapcsolódjanak be a keleti hadjáratokba.¹

Magyarország és a Szentföld kapcsolatrendszer, zarándokutak

A Magyar Királyság és a Szentföld között a kapcsolatot a kereszties hadjáratokig a zarándoklatok jelentették. A Kárpát-medencében megtelepedő magyarság és annak viszonya a környező keresztény államokkal döntő befolyással volt arra, hogy az európai zarándokok milyen úton jutottak el a Szentföldre.

A középkorban két lehetőség volt arra, hogy a zarándokok, később pedig a keresztény seregek eljussanak a Szentföldre. Az egyik útvonal a tengeren át vezetett, a másik pedig szárazföldön. A Nyugat-vagy Közép-Európából induló zarándokoknak, akik a hajóutat választották az út utolsó szakaszában a Földközi-tenger keleti medencéjében kellett áthajózniuk. Voltak azonban olyanok is, akik az egész utat tengeren tették meg, ők főleg a brit szigetekről vagy Franciaország nyugati feléből indultak útnak. Ideális körülmények között így

¹ MAKK Ferenc: *A tizenkettedik század története*. Budapest, 2000. 12–13.

lehetett a leghamarabb eljutni a Szentföldre. Azonban a tengeri út veszélyes is volt egyben, hiszen a Földközi-tengeren heves viharok is tomboltak és a kalózkok támadásai is fenyegették az utazókat. Ezzel szemben a szárazföldi utat választók inkább vállalták a sokkal hosszabb utat, csakhogy a tengeri viharokat elkerüljék. A szárazföldi út is lehetett veszedelmes; éppen a honfoglalás előtti Kárpát-medence rejtegetett olyan veszedelmeket, hogy a zarándokok inkább elkerülték ezt a területet. Már a IV. században említést tesznek a Dél-Pannóniát áthaladó útvonalról, ami ekkor teljesen biztonságos volt. A népvándorlás korában azonban pogány népek érkeztek a Kárpát-medencébe, akik elvágták ezt a kedvező útvonalat. A honfoglalást követő kalandozások időszakában sem merték az utazók ezt az utat választani.

Géza fejedelem intézkedései már előrevetítették annak lehetőségét, hogy újra megnyíljanak a Kárpát-medencén keresztülvezető zarándokutak, ehhez szükség volt arra, hogy a magyarság felvegye a kereszténységet. Szent István egyház-és államszervező munkájának köszönhetően Magyarországon több külföldi egyházi személy is megfordult, akik hírül vitték Európába, hogy Magyarország kereszténnyé vált. Szent István különösen fontosnak tartotta a vendégek gyámolítását és befogadását, melyet Imre herceghez írott intelmeiben is kifejt:

„A vendégek és jövevények akkora hasznot hajtanak, hogy méltán állhatnak a királyi méltóság hatodik helyén.[...] Mert amiként különb-különb tájakról és tartományokból jönnek e vendégek, úgy különb-különb nyelvet és szokást, különb-különb példát és fegyvert hoznak magukkal, s mindez az országot díszíti, az udvar fényét emeli, s a külföldieket a püffeszkedéstől elrettenti. [...] Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakarattal gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak.”²

Szent István az 1010-es években nyitotta meg az Esztergomon átvezető zarándokutat. Ez az útvonal már biztonságos volt és ezért tömegesen érkeztek az országba zarándokok. Érdeemes megemlíteni azt is, hogy István király a magyar zarándokok útjának megkönnyítése érdekében istápolyt, vendégházat alapított Konstantinápolyban és Jeruzsálemben István király XI. század végén keletkezett nagy legendája szerint:

„Szerzeteskolostort alapított ugyanis Jeruzsálemben [...] bőséges mindennapi eleséget szolgáltató majorságokkal és szőlőkkel gazdagította. A világ fejében, Rómában is, [...] egy

² Árpád-kori legendák és intelmek (ford. KURCZ Ágnes). Budapest, 1983. 59.

*kőfallal körülkerített telepet házakkal és vendégfogadókkal, azon magyaroknak, akik imádkozás végett felkeresik az apostolok fejedelmének, boldog Péternek küszöbét. Még a királyi várost, Konstantinápolyt sem fosztotta meg az ajándékozó jótéteményeitől, csodálatos művészettel épült templomot adományozván minden hozzávalóval.”*³

A Magyar Királyság és a Szentföld kapcsolata még a kereszties hadjáratok korai szakaszában is főként a zarándoklatokban, egyrészt a királyság alattvalóinak jeruzsálemi útjaiban, másrészt a hadjáratban résztvevő nyugati lovagok az országon zarándokként történő átvonulásában mutatkozott meg.⁴

Magyar részvétel a kereszties hadjáratokon

A kereszties hadjáratokon való magyar részvétel három szakaszra osztható James Ross Sweeney nyomán.⁵ Az első egy passzív szakasz, mely az első és a második kereszties hadjáratl esett egybe. Ekkor a magyarok még nem vettek részt a harcokban, az ország csupán az átvonuló seregek ellátásában töltött be szerepet.

A második szakasz 1169-1195-ig terjedt. Erre a szakaszra már a kereszties hadjáratokon való magyar részvétel volt jellemző, bár a magyar katonai csapatok létszáma és politikai befolyása nem volt jelentős. A magyarok sok esetben az országon átvonuló nyugati kereszties hadakhoz csatlakoztak és így jutottak el a Szentföldre. Ekkor alakított ki Magyarország szorosabb dinasztikus kapcsolatot Bizánccal és a Tengerentúllal.

A harmadik periódus kezdete 1195-1196-ra tehető, mikor III. Béla felvette a keresztet, és 1217-ig tartott, II. András Akra elleni hadjáratáig. Ekkor beszélhetünk aktív magyar közreműködésről a kereszties hadjáratokon.

Kálmán király és az első kereszties hadjárat

Az országon átvonuló kereszties hadak első hulláma Kálmán uralma alatt érte el a Magyar Királyságot. A „népi”, jobbágyparasztokból álló kereszties hadak már 1096 tavaszán útnak indultak. Ezek a hadtestek kevés pénzzel rendelkeztek, így az olcsóbb szárazföldi utat választották, mely Magyarországon vezetett át. Ezeket a seregek 1096 májusa és júliusa között vonultak át az országon.

Elsőnek Nincstelen Valter francia lovag serege lépte át a magyar határt. Serege tizenötezer főből állt. A sereget Amiens-i Péter toborozta, ám a csapat egy részével Valter hamarabb

³ *Árpád-kori legendák és intelmek* (ford. KURCZ Ágnes). Budapest, 1983. 23–33.

⁴ LASZLOVSKY J. – MAJOROSSY J. – ZSENGELLÉR J.: *Magyarország és a kereszties háborúk*. Gödöllő, 2006. 79.

⁵ SWEENEY, James Ross: *Magyarország és a kereszties hadjáratok a 12-13. században*. In: Századok 118 (1984), 114.

elindult a Szentföld felé. Kálmán szabad átvonulást és - fizetség ellenében- piacot biztosított nekik. A sereg zavartalanul haladt át az országon. Valter csapatát Amiens-i Péter negyvenezer főnyi főerege követte. Péter serege francia, lotharingiai, Rajna-vidéki, sváb és bajor parasztokból állt, átvonulási engedélyt kaptak a magyar királytól, a feltétel csupán az volt, hogy a sereg erőszakoskodás és rombolás nélkül vonuljon át az országon és a vásárolt árukért készpénzzel fizessen. A sereg gond nélkül haladt át az országon, azonban Zimony várát megostromolták, majd elfoglalták. A lakosság nagy részét lemészárolták, a várost kirabolták. Mindezt azért, mert Valter embereinek fegyverét és ruháját meglátták, így bosszút akartak állni a magyarokon.

Ezek után újabb keresztes tömegek érkeztek az országba. A Szászország és Csehország felől érkező Volkmar serege rabolt és erőszakoskodott a Magyar Királyság területén is, ezért Kálmán csapatai Nyitránál körülvették és elfogták őket. Gottschalk pap serege rabolni és fosztogatni kezdett az országban, ezért Kálmán sereget indított ellenük is és megsemmisítette a keresztes had nagy részét. A következő Magyarországon átvonuló sereg a leiningeni gróf, Emicho által vezetett zsidóüldözései miatt hírhedtté vált sereg volt. Ezt a sereget Kálmán már be sem engedte az országba, azonban a csapat erőszakkal akart átkelni az országon. Ostrom alá vették Moson várát, melynek védelmét maga a király vezette. A vár ostroma jól haladt, ám a várvédők ellentámadásba kezdtek Emicho serege pedig megfutamodott.

A nagyurak hatalmas keresztes hadai csak augusztus közepén indultak el. Alsó-Lotharingia hercegének, Bouillon Gottfriednek a serege szeptember végén érte el a Lajta-folyót. Gottfried herceg és Kálmán király között tárgyalások kezdődtek Sopronban a keresztes had Magyarországon történő átvonulásával kapcsolatban. A tárgyalások 8 napig tartottak. Gottfried még abba is beleegyezett, hogy túszoikat adjon, ha Kálmán szabad átvonulást engedélyez. A magyar uralkodó elfogadta, hogy kellő óvintézkedések mellett átengedi országán a közel húszezer fős keresztes sereget. Az átvonulás idejére Kálmán túszként Gottfried fivérét, Balduint és családját követelte túsznak. A Kálmán és Álmos által vezetett magyar hadak egészen Zimonyig kísérték a keresztes hadat, majd a Szávánál Kálmán átadta a túszoikat Gottfriednek.

II. GÉZA ÉS A MÁSODIK KERESZTES HADJÁRAT

A második keresztes hadjárat még a passzív magyar részvétel szakasza. A hadjáratot III. Konrád német és VII. Lajos francia király vezették. Útjuk Magyarországon át vezetett. Az út során Konrád a magyarországi egyházaktól pénzt szedett be. Miután serege átkelt a Lajtán, a csapat egyik része szárazföldön, másik része pedig a Dunán, hajókon utazott tovább. VII.

Lajos és II. Géza között az átvonulás során még rokoni kapcsolat is létrejött, ugyanis VII. Lajos vállalta II. Géza fiának, III. Istvánnak a keresztapaságát. Ennek a kapcsolatnak köszönhetően francia kulturális hatások is érték hazánkat, új szerzetesrendek terjedtek el.⁶

A második szakasz

III. Bélának köszönhető, hogy a magyar kereszties politika megváltozott. Béla Konstantinápolyban nevelkedett, csaknem tíz évet töltött el a bizánci udvarban. Komnenosz Mánuelnek, unokatestvérének volt a trónutódja. Béla Magyarország Bizánccal való egyesítésén is elgondolkozott, de Manuelnek második házasságából fia született. Ezután Béla herceget felesége mostohahúgával, Châtillon Anna hercegnővel háziasította össze. 1172 tavaszán meghalt III. István, ezért követek jöttek Béláért, aki visszatért hazájába és elfoglalta a magyar trónt, majd 1173-ban a kalocsai érsek tette fejére a koronát, ugyanis Lukács esztergomi érsek megtagadta azt Bizánca eltöltött évei miatt.⁷

III. Kelemen pápa célja az volt, hogy békét hozzon létre Magyarország és Velence között, mert fontos szerepet játszott mindkettő a kereszties seregek tengerentúli útjának elősegítésében; Magyarország a szárazföldön, Velence pedig a kikötői miatt a tengeren. Ezért a harmadik kereszties hadjárat sikere érdekében a Dalmáciával kapcsolatos magyar-velencei ellentét kibékítése a pápai diplomácia fontos feladatai közé tartozott.⁸

Uralkodásának korai szakaszában a királyi hatalom megszilárdítására törekedett, a második időszakra azonban az aktív külpolitika volt jellemző. A Német-Római-Birodalommal való ellenséges viszony megoldására lépett 1186 nyarán házasságra a francia Capet Margittal, II. Henrik király fiának özvegyével. II. Fülöp és II. Henrik 1188 telén felvették a keresztet, és levélben kérték III. Bélát, hogy békés átvonulást biztosítson a csapatoknak. A seregek végül nem vonultak át Magyarországon.

1189-ben I. Frigyes német-római császár serege átvonult a Magyar Királyságon. Frigyes és Béla között továbbra sem volt jó a viszony, bár a német-római császár terjeszkedési tervei már nem érintették Magyarországot. Béla azonban tartott a császár seregétől, ezért különösen udvarias volt a császárral. Frigyest Esztergomban és Budán látta vendégül Béla. A sereg június 24-én érte el a magyar-görög határt és június 28-án keltek át a Száván. Magyarok is csatlakoztak Frigyes seregéhez Béla kétezer magyar vitézt bocsátott a császár rendelkezésére; a magyar egység a császár serege előtt haladt a Balkán félszigeten, hogy biztosítsa az utat.

⁶ LASZLOVSKY J. – MAJOROSSY J. – ZSENGELLÉR J.: *Magyarország és a kereszties háborúk*. Gödöllő, 2006. 84.

⁷ MORAVCSIK Gyula: *Bizánc és a magyarság*. Budapest, 2003. 88.

⁸ SWEENEY, James Ross: *Magyarország és a kereszties hadjáratok a 12-13. században*. In: *Századok* 118 (1984), 117.

1. ábra: A dalmáciai Zára városa

Frigyes serege öt egységből állt, melynek második egységét a magyarok és csehek alkották. Mikor úgy tűnt, hogy a bizánci császár és Frigyes között háború kezd kitörni Béla visszahívta a magyarokat. Béla a két császárra nyomást gyakorolva (a bizánci császárra és Frigyes német-római császárra) elérte, hogy 1190 februárjában megkössék a drinápolyi békét. A közvetítés és a béke magyar érdek

volt, ugyanis ha Bizánc elbukik Magyarország nehéz helyzetbe került volna a Német-Római Birodalom túlereje miatt. Így Frigyes folytathatta útját a Szentföld felé. VI. Henrik hadjáratához való csatlakozást is megtiltotta Béla, ugyanis Henriknek „világuralmi” törekvései voltak.⁹

Béla is tervezett hadjáratot, a harmadik keresztes hadjárat idején tette le a keresztes esküt Jób esztergomi érsekkel és Móg ispánnal, azonban 1196. április 23-án meghalt Béla. Egyes feltételezések szerint Béla esküjét azért tette le, hogy elődjét, Szent Lászlót utánozza. László tizenkettedik századi legendája, a *Legenda maior* keresztény harcos-királyként mutatta be a királyt. A legenda szerint László fogadalmat tett egy jeruzsálemi zarándoklatra, és a frankok, lotharingiak és németek őt választották vezérüknek. Szent László utódai számára követendő példává vált a katona-király.¹⁰

„Elhatározta tehát, hogy Jeruzsálembe megy, s ott, ha kell meghal Krisztusért, aki Isten dicsőségének kisugárzása és lényegének képmása (Zsid. 1,3), s nem habozott vállalni a legkegyetlenebb kereszthalált az emberek megváltására. Minthogy pedig Szent László híre s a király neve széltében-hosszában elterjedt, a frankok, lotaringok és alemánok fejedelmei ugyanarra a zarándokútra vállalkoztak, kérték Lászlót, a kegyes királyt, legyen vezére s irányítója nekik maguknak s alattvalóiknak.”¹¹

Imre magyar király, Béla idősebbik fia fogadalmat tett egy keresztes hadjárat vezetésére. III. Ince pápa 1198. augusztus 15-én kiadta a *Post miserabile Jerosolimitane...* kezdetű enciklikáját, mely a IV. keresztes hadjáratot kezdeményezte.¹² 1202-ben útnak indult egy

⁹ LASZLOVSZKY J. – MAJOROSSY J. – ZSENGELLÉR J.: *Magyarország és a keresztes háborúk*. Gödöllő, 2006. 87.

¹⁰ SWEENEY, James Ross: *Magyarország és a keresztes hadjáratok a 12-13. században*. In: Századok 118 (1984), 118.

¹¹ *Árpád-kori legendák és intelmek* (ford. KURCZ Ágnes). Budapest, 1983. 98–99.

¹² LASZLOVSZKY J. – MAJOROSSY J. – ZSENGELLÉR J.: *Magyarország és a keresztes háborúk*. Gödöllő, 2006. 87.

keresztes sereg. Ehhez a hadjáratához nem csatlakozott Imre király. Az eladósodott francia sereg a velenceiek nyomására elfoglalta Zára városát, majd Konstantinápolyt és a Bizánci Birodalom nagy részét. A pápa figyelmeztette Imrét és Andrást, hogy vegyék fel a keresztet és csatlakozzanak a hadjáratához, azonban Zára velencei kézen maradt, Imre pedig 1204 novemberében meghalt. Ezzel lezárult a hadjáratokon való magyar részvétel második szakasza.

MAGYARORSZÁG II. ANDRÁS URALMA IDEJÉN

A keresztes hadjárat esküjét még III. Béla király tette le, de nem tudta megvalósítani hadjáratát. Fogadalmát András hercegre ruházta át a hadjáratához szükséges pénzzel együtt. Andrást 1205 májusában Fehérváron koronázták királlyá. Uralkodásának első éveit meghatározták a Halics ellen vezetett hadjáratai. András érdekelt volt Halics ügyében, ugyanis 1188-1189-ben ő volt Halics fejedelme.

András új birtokpolitikát folytatott, melyet egy 1217. évi oklevelében új intézkedéseknek (*nove institutiones*) nevezett. Az új politikára tudatosan tért át András király, mert úgy gondolta, hogy elég anyagi bázist jelent számára a *regálé*. Ezért András több vármegyét és birtokot adományozott el, mely a királyi birtokok rohamos csökkenéséhez vezetett és az a hatalmi szerkezet, mely az eddigi uralkodók politikáját jellemezte megváltozott. Eddig a királyi birtokok túlsúlya komoly gazdasági és hatalmi túlsúlyt jelentett a király számára, azonban a birtokok elajándékozásával ez a hatalmi túlsúly folyamatosan csökkent. Az új birtokpolitika következménye az uralkodói bevételek csökkenése lett, ezért a királynak új jövedelemforrásra volt szüksége. Új adót vezetett be, a rendkívüli adót (*collecta vagy exactio*) és bevezetett egy új vámot, a nyolcvanadot.¹³ A királyi bevételeket próbálta növelni a pénzverésből származó haszonnal is, ezért évenként többször kötelezővé tette a pénzbevéltást. A pénzt nemcsak megújította, hanem rontotta is, vagyis az új pénz kevesebb nemesfémeket tartalmazott (ez volt a kamara haszna). A királyi pénzt eddig Esztergomban verették, ez azonban megszűnt és helyette pénzverő kamarák jöttek létre. A sóforgalmazás jövedelmeit is bérbe adta András zsidó és muszlim kamarabérlőknek, ezt azonban az egyház nem nézte jó szemmel.

királlyal szembenállók száma időről-időre nőtt, ráadásul András meráni felesége, Gertrúd és a vele Magyarországra jöttek csak növelték a feszültséget. Gertrúd a politikában is aktívan részt akart venni. A várföldek magánkézre adása a várnépbelieket érintette leginkább, akik attól tartottak, hogy terheik növekedni fognak. Az ellenzékhez tartoztak a kisebb birtokosok,

¹³ KRISTÓ Gyula: *Magyarország története 895-1301*. Budapest, Osiris, 2006. 203–204.

akiket szervienseknek neveztek. A királyi szerviens kifejezést azokra a királyi szolgálókra alkalmazták, akiket az uralkodó szabaddá tett és földet adott nekik. A belső feszültségek végül gyilkossággal végződtek, ugyanis 1213. szeptember 28-án, amikor András úton volt Halics felé, a pilisi erdőben vadászó Gertrúd királynét és kíséretének egy részét megölték. A merényletben résztvevő Pétert a király karóba húzatta.¹⁴

1210-ben néhány magyar főember követeket küldött Görögországba Géza fiaihoz, de a követeket Splitben (Spalatóban) elfogták. 1214-ben András legidősebb fiát, Bélát apja ellen léptették fel, melynek az lett a vége, hogy Bélát 1214-ben királlyá koronázták, de területi hatalmat még nem kapott.

1217-ben András már a Szentföldi hadjáratára készült. Míg András távol volt János esztergomi érsekre bízta az ország kormányzását.

1221-től megváltozott András politikája. 1222-ben került sor a szerviensek mozgalmára, akik megbuktatták a régi kormányzatot és kikényszerítették a 31 pontból álló szabadságlevél, az Aranybulla kiadását. A királyi oklevél védte a pillanatnyi birtokállományt. A törvények nagy része a királyi szerviensekkel foglalkozott.

II. ANDRÁS KERESZTES HADJÁRATA

Az ötödik keresztes hadjárat 1213-ban azzal vette kezdetét, hogy III. Ince pápa 1215-re zsinatot hívott össze, melynek célja a hadjárat előkészítése volt. Az első csapatok Németalföldről (Vlerdingenből) és Angliából (Dartmouth-ból) indultak Keletre. Ezek a csapatok azonban csak 1218 tavaszán szálltak partra Akkóban. Azért érkeztek meg ilyen későn, mert a portugáliai *reconquista* harcaiba is beleavatkoztak.¹⁵

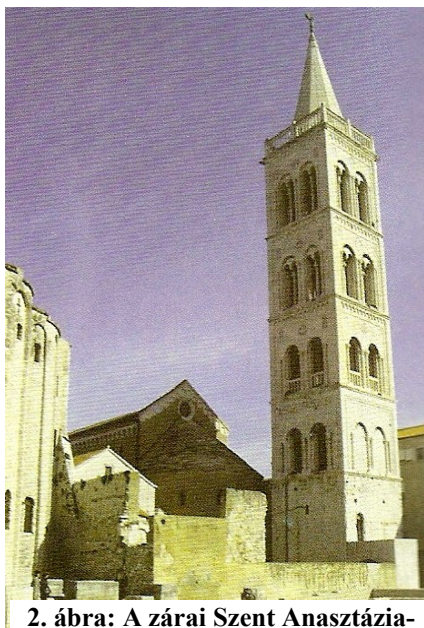
Az ötödik hadjáratra András unokatestvérével, VI. Babenberg Lipót osztrák herceggel közösen készült. A hadjárat időpontjának azért az 1217-es évet választották, mert ekkor járt le a jeruzsálemi királlyal kötött békeszerződés. A hadjáratban való részvételnél fontos szempont volt, hogy András lehetőséget látott a balkáni terjeszkedésre, a déli irányú terjeszkedési tervre utal az a lépése is a királynak, hogy 1211-ben a Német Lovagrendet letelepítette a déli határ védelmére. A pápa támogatta a magyar királyt a keresztes háborúban, és jogi védelemben részesítette a kereszteseket. András odafelé a tengeri útvonalat választotta. A sereg 1217. augusztus 23-án érkezett meg Split kikötőjébe, ahová Székesfehérváron és Zágrábon át vezetett az út. A sereg létszámáról nincs pontos adat, erre vonatkozó információt Tamás spalatói püspök közölt:

¹⁴ KRISTÓ Gyula: *Magyarország története 895-1301*. Budapest, 2006. 205.

¹⁵ LASZLOVSKY J. – MAJOROSSY J. – ZSENGELLÉR J.: *Magyarország és a keresztes háborúk*. Gödöllő, 2006. 102.

„Meváltásunk 1217. esztendejében, augusztus havának huszonharmadik napján azután András király is megérkezett Spalato városába. [...] Ott misét mondtak és az oltárra tett adományok felajánlása után, az uralkodó visszavonult a szállásra. [...]

Később úgy hírlett, a király kíséretében több, mint tízezer lovas volt, nem számítva a közrendűeket, akik megszámlálhatatlan tömeget alkottak.”¹⁶

2. ábra: A zárai Szent Anasztázia-katedrális

A magyar király hajókat bérelt, melyen a sereg utazhatott. A bérlésről szóló szerződés a hajók méretét is megszabta (143 tonna), 269 tonnánként a hajók bérleti díja 550 velencei ezüst márkába került. Egy ilyen nagyságú hajó mintegy 500 katonát vagy 150 lovat tudott szállítani. A legújabb becslések szerint a magyar és az osztrák sereg négyezer főnyi lehetett. A létszám növelésének, és a kint tartózkodás meghosszabbításának anyagi okai is lehettek, ugyanis András itáliai kereskedőházaktól hitelt vett fel, és ékszereket is eladott. A hitelek törlesztésével függ össze az is, hogy 1202-ben András Velence javára mondott le Záráról.¹⁷

Akkóba először az osztrák sereg érkezett meg, majd szeptember közepén a magyar is. Akkóban haditanácsot tartott VI. Lipót osztrák herceg, Hugó ciprusi király, János jeruzsálemi király és András király. A hadjárat első szakasza vezérének János tekinthető, bár az egyedüli európai király András volt. Először felderítő akciókat végeztek és az élelmiszerhiányt pótolták. A csapatok Tell Kurdanában vertek tábor. Innen több felderítő hadjáratot is indítottak, a Jordán folyón is átkeltek. A felderítések során zsákmányokra tettek szert, főként Bajszán kirablásával.

Az első tényleges harc Tábor hegyének megtámadásával kezdődött. A hegyen egy hatalmas erőd állt, melyet kétezer fős helyőrség védett. A sereg –András nélkül- november 30-án érkezett meg a várhoz. December 3-án rátámadtak a várnagy csapatára, és győzelmet arattak. Ezt a sikert azonban nem használták ki, és visszavonult a sereg. Két nappal később visszament a sereg ostromlétrákkal, de nem tudott újabb sikert elérni, azonban néhány hónap múlva muszlimok feladták a várat.

¹⁶ LASZLOVSZKY J. – MAJOROSSY J. – ZSENGELLÉR J.: *Magyarország és a kereszties háborúk*. Gödöllő, 2006. 295.

¹⁷ LASZLOVSZKY J. – MAJOROSSY J. – ZSENGELLÉR J.: *Magyarország és a kereszties háborúk*. Gödöllő, 2006. 101.

II. András fél éves harci tapasztalatot szerzett, és rájött, hogy a rendelkezésre álló katonai erő nem elég egy komolyabb hadművelethez. Az 1217/1218 telén elszenvedett vereség és András betegsége végül azt eredményezte, hogy András hazaindult seregével. Harci tapasztalatot a magyarok például a szerszámíjak használatáról szereztek, és a szentföldi gyakorlatok a magyar hadügy fejlődésére is hatással voltak.

A hadjárat első szakaszában a magyarok tevékenysége hozzájárult Tábor várának visszaszerzéséhez, a keresztény államok biztonságához és egy későbbi Szíria és Egyiptom elleni támadáshoz. Az egyiptomi támadás azért húzódott el annyira, mert a rajnai-fríz csapatok nem érkeztek meg időben. Andrással nem minden magyar tért haza, a magyar főpapok nem értettek egyet II. András döntésével, így ők tovább harcoltak Észak-Egyiptomban.

András királyt bírálta a többi vezető, amiért idő előtt hazatért, pedig csak fél évvel töltött kevesebb időt Szentföldön. András a pátriárka ki is átkozta amint értesült távozási szándékáról. A magyar király az országban dúló feszültségekre hivatkozott, hiszen ő folyamatosan értesült a magyarországi állapotok kedvezőtlen alakulásáról. Ugyanakkor András pénzügyi lehetőségei is korlátozottak voltak, és a hajózási időszakhoz is alkalmazkodniuk kellett a hazaindulóknak.

A hazavezető úton a magyar király tárgyalt az útjába eső államok vezetőivel és diplomáciai házasságokat hozott létre. András seregének útja a Balkánon át vezetett Örményország, Görögország és a Bolgár Cárság érintésével.

András egyik terve az volt, hogy megszerezze a bizánci trónt, bár voltak Bizánccal dinasztikus kapcsolatai, a trón megszerzésére nem sok esélye volt. Azt nem tudni, hogy az általa vezetett keresztes hadjárat mennyiben függött össze a trón megszerzésének tervével, azonban azt tudjuk, hogy a pápa 1217. április 9-én András apósát, Pétert koronázta meg.

Összegzés

A magyarok kereszties hadjáratának értékelését tekintve eltérőek a vélemények. Egyes nyugati szerzők negatívan értékelik András hadjáratát, és bírálják gyors visszavonulását. Azonban James Ross Sweeney értékelése fordulatot hozott a hadjárat megítélésében. Ő úgy gondolja, hogy korszakos jelentőségű a magyar részvétel és ebben az időszakban jutott a magyar királyság a fénykorára.

„Túlzás nélkül állítható, hogy a magyar királyság képessége egy nagyméretű hadjáratban való részvételre, ugyanolyan energiára, stabilitásra és az intézmények ugyanolyan komplexitására vall, amely a nyugati uralkodók számára egy századdal korábban lehetővé tette az első kereszties sereg felállítását. A magyar részvétel kiemelkedő helye a III. Ince által meghirdetett, a IV. lateráni zsinat által jóváhagyott [...] - bármilyen rövid ideig is tartott – annak bizonyítéka, hogy az érett magyar monarchia beleolvadt a latin kereszténység népeinek közösségébe.”¹⁸

¹⁸ SWEENEY, James Ross: *Magyarország és a kereszties hadjáratok a 12-13. században*. In: Századok 118 (1984), 124.

Bibliográfia:

1. Források:

- *Árpád-kori legendák és intelmek* (ford. KURCZ Ágnes). Budapest, 1983.

2. Szakirodalom:

- ENGEL Pál: *Beilleszkedés Európába, a kezdetektől 1440-ig. Magyarok Európában. I.* Bp., 1990.
- KLANICZAY Gábor (szerk.): *Európa ezer éve: A középkor I-II.* Bp., Osiris, 2005.
- KRISTÓ Gyula: *Magyarország története 895–1301.* Bp., Osiris, 2006.
- LASZLOVSZKY József – MAJOROSSY Judit – ZSENGELLÉR József: *Magyarország és a kereszties háborúk. Lovagrendek és emlékeik.* Gödöllő, 2006.
- MAKK Ferenc: *A tizenkettedik század története.* Bp., 2000
- MORAVCSIK Gyula: *Bizánc és a magyarság.* Bp., 1953.
- RUNCIMAN, Steven: *A kereszties hadjáratok története.* Bp., Osiris, 1999.
- SWEENEY, James Ross: *Magyarország és a kereszties hadjáratok a 12–13. században*
In: Századok 118 (1984) 114–124.